

Литература

Генчева 2004: Е. Генчева. Римските фибули от България от края на I в. пр. н. е. до края на VI в. на н. е. Велико Търново, 2004.

Кузманов 1992: Г. Кузманов. Антични лампи. Колекция на Националния археологически музей. София, 1992.

СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ

**№19. АРХЕОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ НА РАННОРИМСКИ
ВОЕНЕН ЛАГЕР И КЪСНОРИМСКО СЕЛИЩЕ
CONBUSTICA ДО С. КЛАДОРУБЪ, ОБЩИНА ДИМОВО**

Красимира Лука

Археологическите проучвания на ранноримския военен лагер и късноримско селище Conbustica се проведеха от 06.07 до 25.08.2010 г. Както беше установено през предходните години, поради продължителното разрушаване на обекта със земекопна техника, културните отложения във вътрешността на укрепеното пространство са тотално унищожени. Поради тази причина проучванията бяха съсредоточени отново по протежение на източната крепостна стена, където бяха заложени четири нови квадрата, южно от изследвания през 2008 и 2009 г. терен (Лука 2008; Лука 2009).

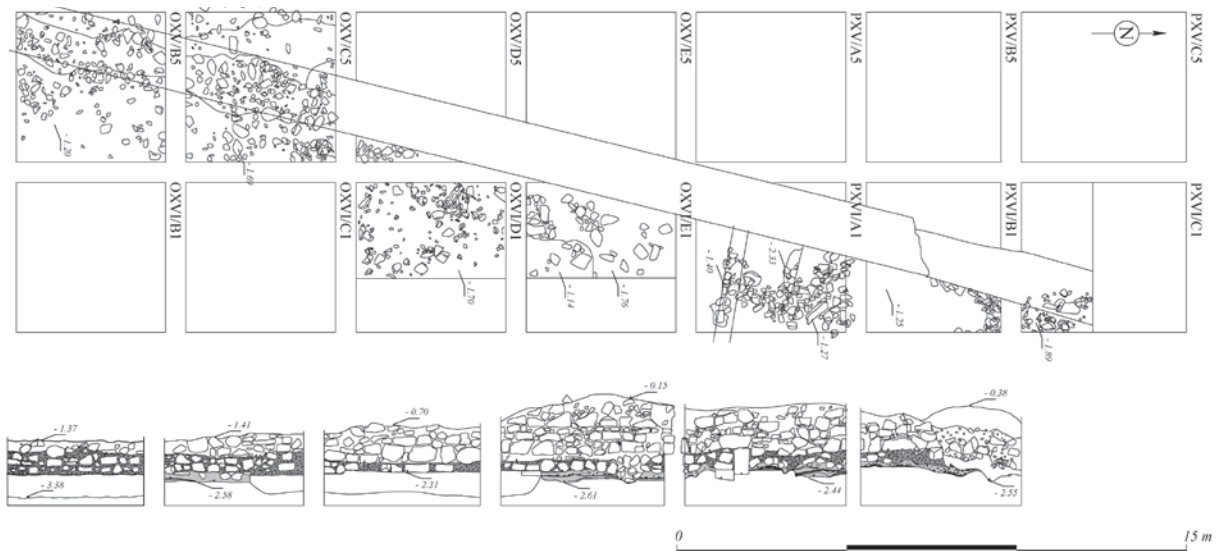
Основна цел и през този сезон беше изясняване на абсолютната хронология на обекта и прецизиране на датата на изграждане на укрепителното съоръжение.

Най-ранните следи от обитаване на терена се свързват с наличието на места на дебел подови обмазки от опалена глина, върху които във всички сектори беше регистриран дебел до 10 – 15 см пласт от въглени и пепел. За съжаление, нарушенията, нанесени от иманярската интервенция, не позволяват очертаването на плана на тези структури. Може да се предположи, че става въпрос за подове на временни постройки, които във височина са имали дървени конструкции, обмазани с глина. Находките на голямо количество глинени мазилки с отпечатащи от пръти върху тях доказват това предположение. Останките от глинени обмазки залягат директно върху стерилен жълт льос и се регистрират на отделни петна, между които през 2009 г. беше проучена и боклучна яма с най-късни материали от времето на Флавиите (Лука 2009, обр. 3/1-2). Силното опалване на глинени подове, както и наличието на дебел пласт от въглени и пепел върху тях показва, че тези конструкции са били разрушени от силен пожар. Според данните в изследвания сектор, теренът дълго време след това остава необитаем¹.

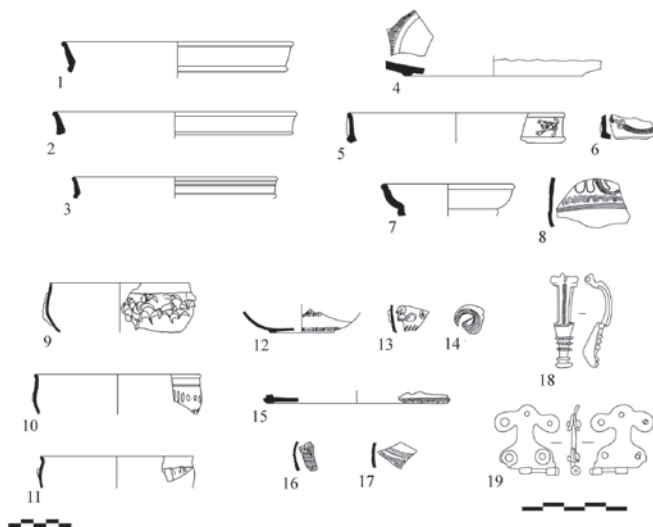
Находките, произхождащи от този най-ранен пласт, потвърждават установената в предходните години долна хронологическа граница на обекта, която може да се постави най-късно в Тибериево-Клавдиево време, както и неговия военен характер.

Горната хронологическа граница засега не се потвърждава от достатъчно категорични данни. Може да се каже единствено, че сред находките липсват такива, които могат да бъдат датирани по-късно от средата на II в. Сред керамиката заслужава внимание нарастващото количество на тънкостенни съдове с барбутирна украса и песъклива вътрешна повърхност (обр. 2/9 – 14). Производството на тази керамика започва в северноиталийските работилници. От Късноавгустовско време до средата на II в. такива съдове се произвеждат и в местни работилници в долината на р. Сава в Панония (Brukner 1981,

¹ Тези данни ни позволяват да изкажем ново предположение за интерпретацията на името на града, чийто произход твърде вероятно може да се свърже с латинската дума „combustum“ – изгорено.

Обр. 1. Conbustica. Генерален план и профил. Източно лице на източната крепостна стена.

Обр. 2. Conbustica. Находки от ранноримския пласт. Обр. 3. Conbustica. Фрагмент от тухла с печат на *Leg(ionis) VII C(laudiae) p(iae) f(idelis)*.

36-37, Т. 55-56). Сред находките от Conbustica част от тази керамика е покрита с черен лак (обр. 2/10, 15 – 17).

Твърде вероятно към този първи хронологически хоризонт ще трябва да отнесем и една находка на тухла с фрагмент от печат [*Leg(ionis) VII C(laudiae) p(iae) f(idelis)*], произхождаща, за съжаление, от разбитите от иманярската интервенция пластове. Данните за военно присъствие на обекта се ограничават най-късно докъм средата на II в. Присъствието на тухла с печат на VII Клавдиев легион в Conbustica, въпреки несигурния си контекст, прецизира в голяма степен и датировката на подобни находки, произхождащи от Ratiaria (Bollini 1980, Таб. XVI, XVII/1-2), и изяснява характера на военната единица, разположена на това място, която може да бъде свързана с вексилацио на същия легион.

Проучванията през 2010 г. дадоха и нови данни за характера и датировката на късноантичното селище, развил се на това място след началото на IV в. Регистрираният през предходната година подравнителен пласт, който заляга директно върху останките на ранноримския лагер, беше проследен и тази година във всички квадрати. Той е пресечен от субструкцията на каменното укрепление, която

засяга частично и ранноримските структури. Откриването през този сезон на четири монети на императорите Констанций II, Юлиан и Валент, най-късната от които сечена през 364 – 375 г.¹, датират времето на изграждане на каменното укрепление в последната четвърт на IV в.

Следите от обитаване през този по-късен и последен за изследвания сектор период, се разкриват на малка дълбочина и са силно засегнати от земеделската обработка на терена. Съставляват дебел до 0,5 м пласт от каменни рушевини, в който се откриват различни битови предмети, метални накити, инструменти и голямо количество битова и строителна керамика. Най-късната дата на този строителен хоризонт се определя от находки на монети от времето на Теодосиевата династия, т. е. към средата на V в.

От изложените данни се вижда, че в самия край на IV в. на мястото на по-ранния военен лагер възниква укрепено селище, което просъществува сравнително кратко време. В същия този период, в неговата периферия, се развива и център за производство на битова керамика, проучен частично през предходния сезон.

Разкопките в Conbustica през 2010 г. дадоха ценна информация, която изяснява до голяма степен точната хронологическа позиция на двата регистрирани в изследвания сектор периода на обитаване. Като основна задача в бъдеще остава прецизирането на времето, в което ранноримският лагер е бил изоставен (или разрушен). Можем само да съжаляваме, че голяма част от този археологически обект е била тотално унищожена при незаконната иманярска дейност, което прави изключително трудно, а вероятно и невъзможно решаването на този съществен за военно-политическата история на региона въпрос.

Литература

Bollini 1980: M. Bollini. Bolli laterizi di Ratiaria. – Ratiariensia, 1, 1980, 93 – 127, Tav. XV – XXII.

Brukner 1981: O. Brukner. Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije. Beograd, 1981.

Лука 2008: К. Лука. Сондажни археологически проучвания на античен обект „Калето“ при с. Кладоруб, община Димово. – АОР през 2008 г., София, 2009, 437 – 441.

Лука 2009: К. Лука. Археологически проучвания на ранноримски военен лагер и късноримско селище Conbustica до с. Кладоруб, Община Димово. – АОР през 2009 г., София, 2010, 327 – 329.

№20. РАЗКОПКИ НА РАННОХРИСТИЯНСКА БАЗИЛИКА В МОНТАНА

Гергана Кабакчиева

През 2010 г. продължихме проучването на раннохристиянската базилика в югоизточното подножие на хълма „Калето“. Целите бяха да се доизясни плана на базиликата и особено на базилика I, да установим цялостната хронология на обекта, както и да проучим терена, западно от базиликата.

Разкопките бяха проведени през м. юни под ръководството на доц. д-р Гергана Кабакчиева и зам. ръководител Румен Първанов от РИМ – Монтана. В тях взе участие и другият археолог от РИМ Монтана – Мирослав Марков. Архитект Светла Радулова подготви графичната документация. Финансирането бе осигурено от община Монтана. Монетите бяха определени от доц. д-р Бистра Божкова, за което ѝ благодаря.

В западната част разкопихме част от каменната настилка пред входа на базиликата. Тя е от речни камъни, ломени камъни и споллии. Тук установихме, че скалата е била издялана под ъгъл, подзида-

¹ Монетите са определени от доц. д-р. Бистра Божкова (НАИМ – БАН), на която изказвам благодарност за тази предварителна информация.